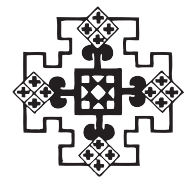
Teologie Biblică

Adam și Eva. Perspectiva biblică și perspectiva evoluționistă. Aspecte introductive*

Drd. Daniela Ivanovici**

Abstract: This paper is an introduction to the problem of the relationship between the creation of man in Genesis 1-3 and the scientific perspective of the evolution of the human species. Therefore, we aimed to identify the main research questions and the objectives arising from them. As main questions we have: Did death exist before the fall of man? How did the fall affect the entire creation? How does the biblical account of human creation reconcile with the information about the multitude of hominid species provided by paleontology? At what point in history did Adam and Eve appear and what species were they part of? When exactly did they become in the image and likeness of God? Consistent with these questions, we will have as objectives: the state of the world before the fall of Adam; the creation and fall of man; the origin of death and evil in creation. Another section of this paper deals with the way in which Orthodox theologians approached the problem of the creation-evolution relationship and the solutions they proposed.

Keywords: evolutionism, Adam and Eve, creationism, theistic evolutionism, ancestral sin, the young earth

Prezenta lucrare cuprinde câteva întrebări și aspecte introductive privind relația dintre crearea omului relatată în Facere 1-3 și ceea ce ne spune biologia și paleontologia privind apariția și evoluția speciei umane. Ea prezintă doar problematizările pe care le vom dezvolta în cercetările viitoare. Motivul pentru care am ales să tratez un subiect ce privește relația știință-religie îl constituie interesul pentru temele de cosmologie și paleontologie și dorința de a reuși să identificăm modalități de a interpreta teologic descoperirile din aceste domenii. De regulă, atunci când un creștin este pus pentru prima dată în fața vocii științei, poate să se clatine în credință. De aceea, considerăm că este extrem de necesar ca teologii să discute aceste subiecte, pentru ca astfel să dea răspunsuri oamenilor care nu înțeleg cum se împacă, de pildă, crearea omului de către Dumnezeu cu evoluția lui dovedită de paleontologie. Am optat pentru abordarea referatului creației din Facere 1-3 întrucât este unul dintre cele mai actuale și mai controversate în dialogul dintre știință și teologie. În ciuda faptului că teoria evoluției este demonstrată și acceptată de majoritatea științelor naturale, au apărut atât încercări de negare a acesteia din partea creaționismului științific, cât și încercări de ideologizare, după cum se observă în cazul ateismului evoluționist militant.

Cele două viziuni își au sorgintea în fundamentalismul religios întâlnit în mediile protestante, dar din ce în ce mai mult și în cele ortodoxe, și în ateismul militant care se folosește de descoperirile din cadrul teoriei evoluției pentru a-și fundamenta argumentele. Din această cauză, mulți (atât oameni de știință, teologi, cât și publicul larg) consideră că un dialog între știință și religie, sau între evoluție și teologie, este imposibil[1].

Există însă și o perspectivă (evoluționismul teist) care promovează dialogul dintre datele științifice și religie, primele fiind „trecute printr-o grilă de interpretare teologică", fără însă ca teologia să se implice în descoperirile științifice, ci doar interpretându-le[2]. Această abordare însă naște multe întrebări privind originea lumii, starea primordială a omului: Moartea a existat și înainte de căderea omului? Cum a afectat căderea lui întreaga creație? Cum se împacă relatarea biblică privind crearea omului cu informațiile referitoare la multitudinea de specii hominide furnizate de paleontologie, care atestă o evoluție a speciei umane? În care moment al istoriei apar Adam și Eva și din care specie făceau parte? Când anume au devenit ei după chipul și asemănarea lui Dumnezeu? Acestea sunt câteva întrebări esențiale pe care le vom aborda atât în lucrarea de față, cât și în cercetările ulterioare.

Metodologie

În cercetarea propusă ne vom axa în special pe analizarea referatului despre creație (Fc. 1-3), și vom apela la scrieri ale Sfinților Părinți, pe care le vom analiza în contextul lor istoric pentru a nu cădea pradă interpretărilor anacronice. Analiza textuală pe care o vom face pasajelor din Facere 1-3 va urmări în special conexiunile posibile cu datele științifice existente, și nu va fi o analiză hermeneutică. Totodată, în ceea ce privește abordarea textuală, e nevoie să specificăm că nu vom trata textul scripturistic

---

[*] Studiul de față a fost redactat sub coordonarea Pr. Prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb care și-a dat avizul pentru publicare.

[**] Doctorandă la Școala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran", Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, email: ivanoviciluminita@gmail.com

[1] Există patru poziții privind raportul știință-religie: cea a conflictului știință-religie, care consideră că cele două sunt ireconciliabile; poziția contrastului, care presupune că știința și religia sunt atât de diferite încât conflictul dintre ele este imposibil din punct de vedere logic. Cele două domenii sunt considerate a fi valabile, dar fără a putea vreodată comunica una cu cealaltă; poziția contactului dintre știință și religie, care evidențiază că, în ciuda faptului că știința și religie sunt diferite, ele au mereu implicații una asupra celeilalte, știința putând modela înțelegerea de natura religioasă și viceversa; poziția „confirmării", care „caută să identifice acele modalități prin care religia, fără a interveni în vreun fel în știință, deschide calea pentru unele idei științifice, iar știința la rândul ei confirmă într-o oarecare măsură unele adevăruri religioase". Ultimele două poziții, cea a confirmării și a contactului, oferă cele mai bune soluții privind modalitățile de comunicare știință-religie, arătându-ne cum ne putem folosi de descoperirile științifice pentru a ne perfecționa ideile teologice și a răspunde la preocupările și întrebările de azi ale oamenilor. Nicolae Achimescu, „Raportul dintre religie (teologie) și știință", p. 15.

[2] Călin Emilian Cira, „Teoria evoluției și creștinismul. Sunt ele incompatibile?", în: *Tabor*, 8 (2011), p. 34.

sus-menționat ca având caracter istoric (vom oferi argumente în acest sens), pentru a ne feri de o interpretare literală. Pentru întregirea analizei, vom consulta o serie de lucrări științifice privind evoluția omului pentru a putea stabili conexiuni între perspectiva științifică și cea a Părinților Răsăriteni. Pe parcursul cercetării este posibil ca unele dintre obiectivele propuse să se modifice, sau să apară altele noi, și modul de tratare al lor să se schimbe.

Stadiul actual al cercetării

În această secțiune vom aminti doar pe cei mai importanți autori pe care i-am consultat pe tema propusă, atât din spațiul românesc, cât și din străinătate. Ne-am axat în principal pe consultarea teologilor ortodocși, urmând ca mai apoi să analizăm ideile teologilor aparținând altor confesiuni și a oamenilor de știință care au scris pe această temă, sau care au încercat să concilieze evoluția cu religia.

În spațiul ortodox românesc, pe lângă lucrările traduse ale unor renumiți oameni de știință care îmbină știința și teologia în efortul cercetării, avem și câțiva teologi care au abordat această temă. Vom aminti doar câteva lucrări mai importante. Articolul scris de pr. prof. Doru Costache, „Viziunea teologiei ortodoxe asupra controversei creaționism-evoluționism. Elemente pentru un discurs despre metodă[3]", care a urmărit să demonteze prejudecata că Ortodoxia se poate identifica unilateral cu o știință sau că ea utilizează principiul terțului exlus, potrivit căruia ar trebui să aleagă, ideologic, între știință și Biblie. Tot de același autor avem și lucrările: „Irelevanța controversei creaționism vs. evoluționism pentru tradiția Bisericii Ortodoxe - deconstrucție logică și teologică a unui mit modern[4]"; „Meaningful Cosmos: Logos and Nature in Clement of Alexandria`s Exhortation to the Gentiles[5]"; „Byzantine insights into Genesis 1-3. St. Andrew of Crete`s Great Canon[6]"; „Theology and Natural Science in St. Gregory Palamas[7]", unde explicitează modul în care Părinții Răsăriteni au știut să se folosească în scrierile lor teologice de știința vremii în care au trăit. O cercetare bună este și cea a lui Călin Emilian Cira, „Teoria evoluției și creștinismul. Sunt ele incompatibile?", care face o prezentare a problemelor pe care le ridică crearea omului, el propunând, ca soluție pentru a păstra caracterul istoric al lui Adam și al Evei,

[3] Doru Costache, „Viziunea teologiei ortodoxe asupra controversei creaționism-evoluționism. Elemente pentru un discurs despre metodă", în: *Teologie și Științe Naturale: în continuarea dialogului*, Radu Constantinescu, Gelu Călina (eds.), Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2002, pp. 33-68.

[4] Doru Costache, „Irelevanța controversei creaționism vs. evoluționism pentru tradiția Bisericii Ortodoxe - deconstrucție logică și teologică a unui mit modern", în: *Noua reprezentare a lumii: Studii interdisciplinare*, 3 (2004).

[5] Doru Costache, „Meaningful Cosmos: Logos and Nature in Clemet of Alexandria`s Exhortation to the Gentiles", în: *Phronema*, 28, 2 (2013), pp. 107-130.

[6] Doru Costache, „Byzantine insights into Genesis 1-3> St. Andrew of Crete`s Great Canon", în: *Phronema*, XXIV (2009).

[7] Doru Costache, „Theology and Natural Science in St. Gregory Palamas", în: *God, Freedom and Nature*, Laura S. Ronald et alii (eds.), Body and Soul Dynamics, Sydney – New York – Boston, 2012.

ideea că Dumnezeu a ales un cuplu de agricultori sau o comunitate din neolitic, din zona Orientului Apropiat, cărora li S-a revelat și i-a chemat să între în relație cu El, făcând astfel posibilă cunoașterea Sa personală[8].

Părintele Grigore Dinu Moș, în „Ideea transcedentalului în teologie", oferă o explicație nouă privind motivul pentru care căderea omului a avut repercusiuni cosmice, explicația având în centru ideea de „om transcedental". Transcedentalul desemnează condițiile formale de posibilitate ale fenomenului. Aceste condiții sunt universale și necesare (apriori) și constitutive pentru fenomen. Subiectul transcedental este un ego transcedental cu apercepție transcedentală (judecățile în care copula exprimă prezența obiectivă a proprietății în obiect) și care deține forme transcedentale ce constituie obiectul ca fenomen și în sens general constituie natura[9]. Ca om transcedental, Adam conține în sine structura creației și, de aceea, atunci când a căzut, a mișcat întreaga creație cu el[10]. Este una dintre cele mai bune explicații ale motivului pentru care căderea adamică a putut conduce la schimbarea naturii cosmosului întreg.

O seamă de teologi ortodocși au atacat teoria evoluției menținând o interpretare literală a referatului Creației, scriind în general din perspectiva creaționistă a „pământului tânăr". Cel mai cunoscut este părintele Serafim Rose, care a scris mai multe texte pe această temă între 1970-1980, și care mai apoi au fost adunate și publicate într-o singură lucrare, „Genesis, creation, and early man: the Orthodox Christian vision" [11]. Majoritatea acestor texte sunt caracterizate de un polemism puternic, fiind atacată nu doar evoluția și cercetătorii care o susțin, ci și teologii ortodocși care fac parte din „creștinismul evoluționist". Părintele Rose consideră evoluția drept o „filosofie" cu care ateii atacă creștinismul, fiind contrară Sfintei Scripturi și învățăturilor Sfinților Părinți. El privește relatările privind crearea lumii, a paradisului și căderii ca evenimente istorice acurate, și de aceea consideră că științele moderne, cosmologia, geologia și evoluția sunt mai mult „teorii științifice" decât fapte. Pământul nu are o vechime de milioane de ani, ci de doar 6-7000 de ani, cel mult 10.000[12]. Aceeași atitudine o are și Constantin Cavarnos[13], ambii încercând să apere puritatea credinței ortodoxe.

Mulți teologi ortodocși contemporani recunosc că există o problemă între relatarea din Facere și evoluție, însă aleg să nu o trateze. Alții, în timp ce recunosc validitatea teoriei evoluției, încearcă să apere integritatea relatării Facerii privind Edenul și căderea omului, ceea ce îi pune în poziția de a concilia într-un singur cadru conceptual

---

[8] C. E. Cira, „Teoria evoluției și creștinismul. Sunt ele incompatibile?", p. 36.

[9] Grigore Dinu Moș, „Ideea transcedentalului în teologie", în: *Caiete de Dogmatică. Arhitectonică și apofatism*, vol. I, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2020, pp. 38-39.

[10] G. D. Moș, „Ideea transcedentalului în teologie", p. 50.

[11] Seraphim Rose, *Genesis, creation, and early man: the Orthodox Christian vision*, Saint Herman of Alaska Brotherhood, Platina, Calif., 2000.

[12] O evaluare a ideilor părintelui Serafim Rose avem în: George Theokritoff, Elizabeth Theokritoff, „Genesis and Creation: Towards a Debate", în: *SVTQ*, 46, 4 (2002), pp. 365-390.

[13] Constantine Cavarnos, *Biological evolutionism*, Institute for Byzantine and Modern Greek Studies, Belmont, Mass., 1997.

poziții aparent inconciliabile precum vârsta universului și a Pământului. Creaționiștii au venit cu idei ingenioase pe această temă: zilele creației nu țin 24 de ore, ci milioane de ani, de vreme ce Dumnezeu transcende timpul; fosilele descoperite sunt rezultatul potopului lui Noe; Dumnezeu a creat totul deplin matur, ceea ce a condus la datarea actuală a universului și a Pământului[14].

Serghei Bulgakov a fost probabil primul teolog ortodox care a abordat serios relația evoluției cu teologia tradițională a creației, Paradisul și căderea. În lucrarea „Mireasa Mielului" (1945), Bulgakov susține atât veridicitatea relatării biblice, cât și o „oarecare veridicitate aproximativă și relativă" a imaginii științifice a dezvoltării lumii. El împacă contradicțiile aparente dintre aceste două abordări prin postularea că evenimentele descrise în Facere nu aparțin istoriei empirice ci „meta-istoriei", „în afara limitelor acestei lumi" și că, în consecință, nu există urme empirice ale Edenului sau ale perfecțiunii primare. Evoluția poate explica dezvoltarea unui animal asemănător omului, dar apariția spiritului uman, a „imaginii și asemănării" divine este rezultatul „unui act divin direct și nou care s-a manifestat în afara procesului evolutiv". Astfel, primul om a fost într-adevăr caracterizat de perfecțiune și plasat într-o grădină, unde nu a ascultat de porunca divină și, drept consecință, a fost expulzat în lumea naturală supusă evoluției și morții[15].

Al doilea autor, Vladimir de Beer, consideră că cele două narațiuni privind crearea omului (Fac. 1-2) sunt două faze distincte privind apariția omului modern. În prima relatare, Dumnezeu îi creează pe oameni, bărbat și femeie, în a șasea zi a creației (Fc. 1, 27). În a doua narațiune, Dumnezeu îl creează pe Adam din „țărâna pământului" (Fc. 2, 7); el reprezentând culmea creației progresive și din ce în ce mai complexă a făpturilor din Facere 1, 27. El concluzionează că „Adam și Eva nu au fost primii oameni, ci mai degrabă primii care au primit revelația divină și au dobândit cunoștința lui Dumnezeu". Deci, evenimentele din Eden s-au petrecut cu 6000 de ani în urmă, deși Homo sapiens a apărut mult mai devreme în lume, acum aproximativ 400.000 de ani[16].

Deși ipotezele lui Bulgakov și de Beer par să concilieze știința cu referatul Facerii, ridică însă multe probleme, în special legate de faptul că ele sunt teorii neștiințifice, care nu pot fi dovedite prin metodele științei. Ele sunt o încercare de a păstra caracterul istoric al evenimentelor din Facere în contextul teoriei evoluției prin afirmarea faptului că evenimentul creării omului a avut loc în afara timpului[17].

---

[14] Paul Ladouceur, „Evolution and Genesis 2–3: The Decline and Fall of Adam and Eve", în: *St Vladimir's Th eological Quarterly*, 57, 1 (2013), pp. 145-146.

[15] Sergei Nikolaevich Bulgakov, *The bride of the Lamb*, trad. Boris Jakim, William B. Eerdmans Publishing Company ; T & T Clark, Grand Rapids, Michigan; Edinburgh, 2002, pp. 168-180.

[16] Vladimir de Beer, „Genesis, Creation and Evolution", <https://www.orthodoxytoday.org/view/de-beer-genesis-creation-and-evolution>, 31 octombrie 2020.

[17] P. Ladouceur, „Evolution and Genesis 2–3: The Decline and Fall of Adam and Eve", p. 147.

Alți gânditori ortodocși nu văd niciun conflict între evoluție și credința într-un Dumnezeu Creator. John Breck, într-un text al unei pastorale, propune o lecturare alegorică și simbolică a relatării despre Adam și Eva:

> „povestea lui Adam și a Evei este, de fapt, povestea fiecăruia dintre noi. Căci, din cauza răzvrătirii noastre, am fost alungați din Paradis, și acum o sabie învăpăiată ne barează intrarea într-o viață a frumuseții, păcii și bucuriei pe care Dumnezeu ne-a pregătit-o. În hainele noastre de piele pribegim pe pământ, dorind să redescoperim și să reintrăm în Grădina în care și pentru care am fost creați"[18].

Ioan Zizioulas și alți teologi moderni relativizează starea paradisiacă și importanța căderii. Zizioulas respinge părerea că „moartea a apărut în creație drept pedeapsă pentru neascultarea lui Adam", el considerând că creația se afla de la început sub mortalitate, căci moartea este o consecință a faptului de a fi creat[19]. Pentru Zizioulas, moartea este „endemică creatului" fiindcă Dumnezeu a creat totul ex nihilo; mai mult decât încetarea vieții dintr-o făptură vie, moartea este o noțiune metafizică a impulsului spre pre-creat, spre neființă[20].

Observăm că atitudinea teologilor ortodocși se poate împărți în patru categorii: cei care refuză să trateze acest subiect; cei care resping evoluția și alte descoperiri științifice și optează pentru o interpretare literală a Sfintei Scripturi; cei care reconciliază evoluția și referatul Facerii prin „mutarea" Edenului și a creării omului într-un alt plan temporal; și cei care relativizează sau chiar resping istoricitatea relatării din Facere, în favoarea unei interpretări alegorice și simbolice.

Obiectivele pe care ni le propunem sunt strâns legate de întrebările de cercetare enunțate la începutul acestei lucrări. În concordanță cu acestea, vom avea în vedere cercetarea următoarelor aspecte: starea lumii înainte de căderea adamică; crearea și căderea omului; originea morții și a răului din creație. În cele ce urmează vom prezenta succint principalele idei pe care le-am identificat până acum pentru fiecare dintre obiectivele propuse.

Starea lumii înainte de căderea adamică

În viziunea ortodoxă tradițională, lumea înainte de cădere era perfectă, la fel ca starea omului. Însă, această idee contravine descoperirilor științifice, care arată clar că încă de la apariția universului, distrugerea, moartea au existat în lume. Dacă moartea, în sensul său cel mai larg, este într-adevăr inerentă creației chiar de la Big Bang,

[18] John Breck, „On Reading the Story of Adam and Eve", <https://www.oca.org/reflections/fr.-john-breck/on-reading-the-story-of-adam-and-eve>, 31 octombrie 2020.

[19] John D. Zizioulas, „Preserving God's Creation", în: *King's Theological Review*, 12 (1989), pp. 41-45; John D. Zizioulas, „Preserving God's Creation", în: *King's Theological Review*, 13 (1990), pp. 1-5.

[20] John D. Zizioulas, „Christology and Existence: The Dialectic of Created and Uncreated and the Dogma of Chalcedon", în: *Synaxis: An Anthology of the Most Important Orthodox Theology in Greece Appearing in the Journal Synaxi from 1982 to 2002*, Alexander Press, Montreal, 2006, pp. 30, 45.

ar însemna că omul nu se mai face vinovat de decăderea ei. O alternativă la a vedea în referatul Facerii o relatare a introducerii morții în lume, poate fi aceea că el este o reprezentare simbolică a creșterii conștiinței paradigmei viață-moarte / bine-rău, cu toate tensiunile sale inerente. O obiecție majoră față de ideea că moartea este încorporată în însăși structura cosmosului este că e de neconceput a afirma că Dumnezeu a creat ceva care nu era perfect, că Dumnezeu a „creat" moartea și răul, punând sub semnul întrebării perfecțiunea lui Dumnezeu însuși și puterea Sa. Într-un sens larg, „moartea" este ea însăși simbolul unui larg set de condiții care include îmbătrânirea, degradarea, boala și suferința. Acestea sunt proprietăți ale lucrurilor supuse schimbării, ale creației în sine. Spiritul uman are dificultăți în a accepta că Dumnezeu a creat binele, dar a și lăsat posibilitatea răului: Dumnezeu, în bunătatea Sa infinită, se susține, nu ar fi putut crea un univers supus suferinței, morții și distrugerii[21].

Un posibil răspuns la această obiecție este faptul că perfecțiunea creației rezidă tocmai în schimbare și devenire - care necesită moarte, moartea unei stele, a unei planete, a plantelor, dinozaurilor, animalelor și oamenilor. Aceasta nu înseamnă că Dumnezeu a creat o lume supusă morții, ci o lume liberă, o lume a vieții, a vieții care curge și se schimbă, pe măsură ce se străduiește și tânjește după împlinirea sa finală, care este unirea cu Dumnezeu. Dumnezeu a creat un proces, nu o stază[22].

Crearea și căderea omului

Punctele pe care le vom trata aici sunt: tipurile de interpretare ale relatării despre Adam și Eva; ce înseamnă „chip" și „asemănare"; datele științifice privind apariția omului și cum le împăcăm cu referatul creației.

Cele mai importante interpretări sunt că Adam și Eva au fost nemuritori din momentul creării lor, că au devenit muritori ca urmare a încălcării poruncii divine și că au transmis această mortalitate descendenților lor. O altă interpretare extinde această linie de gândire și mai mult: nu a existat deloc moarte în „creația originală"; dar ca urmare a încălcării adamice, moartea a intrat în lume în ansamblu, iar căderea a avut consecințe cosmice, nu numai pentru omenire - toată creația a devenit muritoare și ostilă oamenilor din cauza încălcării poruncii lui Dumnezeu. Aceasta este o extindere a celor spuse de Dumnezeu către Adam și Eva după păcat, „blestemat este pământul din pricina ta" (Fc. 3,17). Alte completări tipice la textul original sunt că Adam și Eva au fost „perfecți" și că s-au bucurat de o stare de fericire și comuniune cu Dumnezeu înainte de neascultarea lor. Noțiunea unei stări inițiale de fericire primordială, „acea unitate a ființei și a sensului care este sacrul" din primii strămoși umani este profund înrădăcinată în conștiința creștină și cu siguranță în teologia ortodoxă tradițională și contemporană. Este greu de găsit un teolog ortodox din secolul al XX-lea, care nu

[21] P. Ladouceur, „Evolution and Genesis 2-3: The Decline and Fall of Adam and Eve", p. 168.

[22] T. A Noble, „Original Sin and the Fall: Definitions and a Proposal", în: *Darwin, creation and the fall: theological challenges*, R. J Berry, *Tyndale Fellowship for Biblical and Theological Research Christian Doctrine Study Group* (eds.), Apollos, Nottingham, England, 2010, pp. 99-101.

consideră de la sine înțeleasă existența unui astfel de „Paradis" în care „primii părinți" au fost plasați și din care au fost expulzați ca urmare a păcatului strămoșesc, păcatul introducând astfel moartea în lume - începând cu moartea primilor strămoși (deși Adam a murit multe secole după expulzarea din Eden)[23].

Am identificat trei modele folosite de teologie pentru a soluționa raportul dintre narațiunea biblică a creării omului și teoria științifică, însă pe care le găsim insuficiente. Primul model susține o interpretare anistorică a primelor capitole din Facere, al doilea propune o „viziune protoistorică graduală", iar ultimul vine tot cu o perspectivă protoistorică, dar fundamentată pe evenimente istorice[24]. Primul susține că ,,scopul primelor capitole din cartea Genezei este să furnizeze o explicație teologică pentru rolul și importanța omenirii în intențiile lui Dumnezeu, așezată sub forma unei narațiuni despre Adam și Eva care este un mit în sensul tehnic al termenului, adică este o poveste sau o parabolă ce are drept scop principal expunerea adevărurilor imuabile fără constrângerile particularităților istorice". Al doilea model sugerează că, pe măsura dezvoltării oamenilor moderni, a existat ,,o creștere treptată a conștiinței prezenței lui Dumnezeu și a stăpânirii Lui peste viețile lor, la care ei au răspuns cu ascultare și venerație". Acest eveniment a fost transpus în narațiunea Facerii, dar prezentat pentru oamenii situați din punct de vedere geografic în zona Orientului Mijlociu[25]. Ultimul model susține că ,,[…] Dumnezeu, în mărinimia Lui, a ales un cuplu de agricultori din neolitic, din Orientul Apropiat, sau poate o comunitate de agricultori, cărora a dorit să li se reveleze într-un mod special, chemându-i să intre în relație cu El, așa încât ei să-l poată cunoaște ca Dumnezeu personal"[26].

Toate aceste poziții nu oferă încă un răspuns satisfăcător în ceea ce privește crearea omului din referatul Facerii și informațiile științifice pe care le deținem. De aceea, e necesar să se discute despre ce înseamnă a fi creat după „chipul și asemănarea lui Dumnezeu", dacă această descriere poată să fie aplicată și speciilor umane premergătoare lui *Homo sapiens* și ce înseamnă de fapt evoluția creației.

Originea morții și a răului din creație

Pornind de la ipoteza că lumea a fost creată de la început de Dumnezeu așa cum o cunoaștem azi, vom analiza posibilele răspunsuri pe care teologia le poate oferi referitoare la moartea și răul prezente în creație și problemele pe care le ridică.

Ideea că decăderea și moartea au fost introduse în creație de păcatul primilor strămoși este o fațetă importantă și aproape universală a relatării paradisiace așa cum este văzută de ortodoxia modernă. Totuși, teologia ortodoxă nu a acceptat niciodată noțiunea de „păcat originar" în sensul că vina primilor părinți este transmisă cumva tuturor descendenților lor. Teologia ortodoxă tradițională a susținut că ceea ce se transmite

[23] P. Ladouceur, „Evolution and Genesis 2-3: The Decline and Fall of Adam and Eve", p. 161.

[24] C.E. Cira, „Teoria evoluției și creștinismul. Sunt ele incompatibile?", p. 36.

[25] C.E. Cira, „Teoria evoluției și creștinismul. Sunt ele incompatibile?", p. 36.

[26] C.E. Cira, „Teoria evoluției și creștinismul. Sunt ele incompatibile?", p. 37.

ca rezultat al „păcatului ancestral" sunt consecințele păcatului, în special atașamentul de material, o înclinație spre rău și, desigur, decăderea și moartea[27].

În ceea ce privește evoluția cosmologică și biologică, problema majoră a relatării Facerii este tocmai faptul că ideea unei perioade în care decăderea și moartea nu existau în lume nu corespunde cu descoperirile științifice. Într-adevăr, schimbarea, decăderea și moartea sunt încorporate în însăși structurile existenței și evoluției cosmologice și biologice: reproducerea organismelor, urmată în general de moartea părintelui, moartea stelelor, a plantelor deschid posibilitatea ca succesorii să fie diferiți într-un fel. Dacă nu ar exista moarte, dar ființele individuale ar trăi pur și simplu, nu ar exista posibilitatea unei evoluții cosmologice sau biologice, reproducerea ființelor vii ar fi inutilă și Pământul ar fi depășit de indivizi din aceeași specie. Moartea este la fel de mult o condiție sau un instrument esențial de evoluție ca schimbările de stare ca răspuns la vaste forțe cosmologice, cum ar fi gravitația, și la reproducere, în cazul ființelor vii.

Originea răului este o altă problemă, căci se ridică întrebarea dacă a creat Dumnezeu o lume imperfectă, nu numai supusă schimbării, decăderii și morții, ci și unei umanități slabe înclinate spre rău. Un posibil răspuns identificat până acum ar fi faptul că aplicarea unor termeni ca „perfect" și „imperfect" la acțiunile lui Dumnezeu în crearea lumea sunt judecăți umane retrospective morale nepotrivite acțiunii divine. În această perspectivă, creația, inclusiv oamenii, de la început nu a fost nici „perfectă" și nici „imperfectă", ci perfectibilă în timp. Noțiunea perfectibilității oamenilor și a creației în ansamblu este sugerată de instrucțiunile lui Dumnezeu ca Adam să cultive și să îngrijească grădina și să numească animalele (Fc. 2,15; 19); aceste instrucțiuni implică noțiunea de schimbare și de efort pentru a atinge desăvârșirea, când Dumnezeu va fi „totul în toate". Prin urmare, este mai potrivit să vorbim despre o condiție inițială incompletă a umanității decât de o stare de perfecțiune din care „au căzut primii părinți"[28].

Abandonarea căderii, însă, slăbește ideea că scopul Întrupării a fost să răscumpere „umanitatea căzută" și să o readucă la starea sa inițială din Eden, de perfectă unire cu Dumnezeu. Un posibil răspuns ar fi faptul că Întruparea nu este orientată spre „restaurarea" unei stări pierdute de inocență morală, ci mai degrabă spre eshatologie, la realizarea deplină a Împărăției lui Dumnezeu, scopul întregii creații: unirea cu Dumnezeu. În ciuda referințelor importante la Adam din epistolele pauline, Noul Testament permite o anumită relativizare a lui Adam și a Evei și căderii. Adam este menționat o singură dată în Evanghelii, în genealogia lui Hristos a lui Luca, și nu există referințe la cădere, nici la Eva sau Eden[29].

---

[27] T. A. Noble, „Original Sin and the Fall: Definitions and a Proposal", p. 202.

[28] T. A. Noble, „Original Sin and the Fall: Definitions and a Proposal", p. 205.

[29] P. Ladouceur, „Evolution and Genesis 2–3: The Decline and Fall of Adam and Eve", p. 176.

Concluzii

Din cele prezentate se observă faptul că subiectul ales ridică multe întrebări și problematizări la care, probabil, nu vom putea oferi un răspuns satisfăcător. Principalele dileme privesc tipul de raportare la referatul creației, când au apărut primii oameni, în ce stare se aflau și ce presupune o eventuală evoluție din perspectivă teologică, originea răului, starea Universului înainte de cădere. Această lucrare servește doar ca deschidere pentru viitoarele cercetări în care vom urmări să identificăm posibile răspunsuri la aceste probleme. Ca principale concluzii menționăm: identificarea lui Adam și a Evei cu un cuplu din perioada neolitică pe care Dumnezeu l-ar fi ales ca reprezentant al umanității este nesatisfăcătoare, la fel și receptarea lor ca simple simboluri; crearea de către Dumnezeu a unui Univers în care moartea și degradarea există nu intră în contradicție cu bunătatea Sa, ci ne revelează un Creator care a oferit creației libertatea de a se perfecționa treptat; scopul întrupării Fiului lui Dumnezeu nu ar fi fost revenirea omului la starea paradisiacă, ci oferirea posibilității de a se uni cu Dumnezeu și de a atinge desăvârșirea pentru care a fost creat.